23/03/2023

Αθανάσιος Διάκος, ο ιερωμένος κλεφταρματολός της Ρούμελης

/ Γνώμες

Της Σοφίας Καυκοπούλου, υπ. δρ Θεολογίας-Μουσικός

Ο Αθανάσιος Διάκος γεννήθηκε τον Ιανουάριο του 1788 στην Άνω Μουσουνίτσα (σημ. χωριό με την ονομασία Αθανάσιος Διάκος) ή την Αρτοτίνα Φωκίδας. Εγγονός ενός ντόπιου κλέφτη, το πραγματικό οικογενειακό του όνομα δεν είναι με ασφάλεια γνωστό, καθώς ο πατέρας του είχε και το προσωνύμιο «ψυχογιός», ωστόσο ονομαζόταν Νικόλαος Γραμματικός και ήταν γιος του κλέφτη Αθανασίου Γραμματικού. Ο μικρός Αθανάσιος είχε έφεση στη θρησκεία, αλλά σε συνδυασμό ίσως και με τη δύσκολη οικονομική κατάσταση της οικογένειας, σε ηλικία 12 ετών η μητέρα του τον έστειλε στο μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου στην Αρτοτίνα Φωκίδας για την εκπαίδευσή του. Έγινε μοναχός σε ηλικία δεκαεπτά ετών και έπειτα διάκονος. Εγκατέλειψε το μοναστήρι 5 χρόνια μετά, καθώς σκότωσε κάποιον Τούρκο ο οποίος τον προσέβαλε άσχημα.

Στη συνέχεια, ο Αθανάσιος εντάχθηκε ως πρωτοπαλίκαρο στο σώμα του Τσάμη Καλόγερου και λίγο αργότερα στου οπλαρχηγού Γούλα Σκαλτσά. Επιστρέφει ξανά στο μοναστήρι για λίγο, αλλά φεύγει οριστικά και το 1814 πηγαίνει στα Ιωάννινα,

όπου εντάσσεται στη σωματοφυλακή του Αλή Πασά, της οποίας επικεφαλής ήταν ο Οδυσσέας Ανδρούτσος. Όταν ο Ανδρούτσος διορίστηκε αρχηγός στο αρματολίκι της Λιβαδειάς, ο Διάκος τον ακολούθησε. Μετά την αποχώρηση του Ανδρούτσου, ο Διάκος ανακηρύχθηκε καπετάνιος του καζά (σημείωση: θρησκευτικού λειτουργού) της πόλης τον Οκτώβριο του 1820.

Ο Διάκος φαίνεται πως μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία το 1818 και το 1820 έγινε αρματολός στη Λιβαδειά. Στις 28 Μαρτίου 1821, στη μονή του Οσίου Λουκά, κηρύσσει την Επανάσταση στην Ανατολική Στερεά, μαζί με τον επίσκοπο Σαλώνων Ησαΐα και τον αγωνιστή Πανουργιά. Συγκεντρώνει αγωνιστές και απελευθερώνει τη Λιβαδειά την 1η Απριλίου, ενώ ο ξάδερφός του Γεράντωνος απελευθερώνει την Αταλάντη και ο Βασίλης Μπούσγος τη Θήβα. Παίρνει ακόμη μέρος στις αποτυχημένες επιθέσεις εναντίον της Μπουντουνίτσας (Μενδενίτσας) και του Πατρατζικίου (Υπάτης).

Βλέποντας την θέρμη του Διάκου και τον ξεσηκωμό των κατοίκων της Ρούμελης, οι Τούρκοι ανησυχούν και στέλνουν στρατεύματα. Ο Χουρσίτ πασάς εντεταλμένος από τον Σουλτάνο έστειλε δύο από τους ικανότερους διοικητές του στη Θεσσαλία, τον Ομέρ Βρυώνη και τον Κιοσέ Μεχμέτ πασά, επικεφαλής 8.000 πεζών και 200 ιππέων Τούρκων, με διαταγή να καταστείλουν την επανάσταση στη Ρούμελη και μετά να προχωρήσουν στην Πελοπόννησο και να σταματήσουν την πολιορκία της Τριπολιτσάς. Ο Ομέρ Βρυώνης, αλβανικής καταγωγής, πασάς του Βερατίου, γνώριζε πολύ καλά τα εδάφη και τους Έλληνες οπλαρχηγούς. Ο Διάκος και το απόσπασμά του ενισχυόμενο με τους μαχητές Πανουργιά και Δυοβουνιώτη, αποφάσισαν να ανακόψουν την προέλαση των Τούρκων στη Ρούμελη με τη λήψη αμυντικών θέσεων κοντά στις Θερμοπύλες.

Η ελληνική δύναμη αριθμούσε μόλις 1.500 άντρες. Ο Δυοβουνιώτης θα υπερασπιζόταν τη γέφυρα του Γοργοπόταμου, ο Πανουργιάς τα ύψη της Χαλκομάτας και ο Διάκος τη γέφυρα της Αλαμάνας. Οι Τούρκοι στρατοπέδευσαν στο Λιανοκλάδι και διέρρευσαν γρήγορα τη δύναμή τους στην περιοχή. Η μάχη ξεκίνησε στις 23 Απριλίου και υπήρξε σφοδρή. Η κυρία τουρκική δύναμη επιτέθηκε στον Διάκο, οι υπόλοιποι επιτέθηκαν στον Πανουργιά, οι άντρες του οποίου υποχώρησαν όταν πληγώθηκε σοβαρά, και στο Δυοβουνιώτη, ο οποίος γρήγορα οδηγήθηκε σε οπισθοχώρηση. Μαζί με τον Πανουργιά ήταν και ο επίσκοπος Σαλώνων Ησαΐας με τον αδερφό του παπα – Γιάννη. Ο Διάκος επέλεξε να μην υποχωρήσει και να παλέψει μαζί με 48 μόλις συμπολεμιστές του σε μία απέλπιδα μάχη σώμα με σώμα.

Εν τέλει, πληγωμένος συνελήφθη από πέντε Τουρκαλβανούς, οδηγήθηκε στο Ζητούνι (σημ. Λαμία) μπροστά στον Ομέρ Βρυώνη ο οποίος τον είχε γνωρίσει

παλαιότερα στην αυλή του Αλή Πασά και προσφέρθηκε να τον κάνει αξιωματικό του οθωμανικού στρατού αν ασπαζόταν το Ισλάμ. Ο Διάκος αρνήθηκε, λέγοντας: «εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε’ να πεθάνω». Ο Ομέρ Βρυώνης έδειξε συμπάθεια αλλά ο Χαλήλ μπέης ζήτησε την άμεση και παραδειγματική θανάτωσή του επηρεάζοντας τον Κιοσέ Μεχμέτ που ήταν ανώτερος ιεραρχικά από τον Ομέρ Βρυώνη. Έτσι, την επόμενη μέρα, στις 24 Απριλίου, ο Αθανάσιος Διάκος οδηγήθηκε στον μαρτυρικό θάνατο δι’ ανασκολοπισμού. Λέγεται πως το μόνο παράπονο που βγήκε από τα χείλη του ήταν η εξής φράση: «Για δες καιρό που διάλεξε ο Χάρος να με πάρει, τώρα που ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζει η γης χορτάρι». Προμηνύοντας κατά κάποιον τρόπο την άνθιση του Αγώνα και την ανάσταση του Γένους.

Μετά τη δολοφονία του, οι Τούρκοι πέταξαν τη σορό σε κοντινό χαντάκι, οι χριστιανοί όμως την βρήκαν κρυφά τη νύχτα και ενταφίασαν το σώμα του στο χώρο που αρχίζει σήμερα η οδός Ησαΐα, στη Λαμία. Ο χώρος ταφής είχε λησμονηθεί και ανακαλύφθηκε από τον αντισυνταγματάρχη Ρούβαλη το 1881.

Τραγούδι για τον ηρωϊκό Αθ. Διάκο

Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα,

καν ο Καλύβας έρχεται, καν ο Λεβεντογιάννης.

-Ουδ’ ο Καλύβας έρχεται, ουδ’ ο Λεβεντογιάννης,

Ομέρ-Βρυώνης πλάκωσε με δεκοχτώ χιλιάδες.

Ο Διάκος σαν τ’αγρίκησε, πολύ του κακοφάνη,

ψιλή φωνή ν’ εσήκωσε, τον πρώτο του φωνάζει:

– Το στράτευμά μου σύναξε, μάσε τα παληκάρια,

δωσ’ τους μπαρούτη περισσή και βόλια με τις φούχτες

γλήγορα και να πιάσωμε κάτω στην Αλαμάνα,

όπου ταμπούρια δυνατά έχει και μετερίζια.

Επήραν τ’ αλαφρά σπαθιά και τα βαριά τουφέκια,

στην Αλαμάναν’ έφτασαν κι’ έπιασαν τα ταμπούρια.

-Καρδιά, παιδιά μου, φώναξε, παιδιά μη φοβηθήτε,

ανδρεία ωσάν Έλληνες, ωσάν Γραικοί σταθήτε!

Εκείνοι εφοβήθηκαν κι’ εσκόρπισαν στους λόγγους.

Έμειν’ ο Διάκος στη φωτιά με δεκοχτώ λεβέντες,

τρεις ώρες επολέμαε με δεκοχτώ χιλιάδες.

Σκίστηκε το τουφέκι του κι’ εγίνηκε κομμάτια,

και το σπαθί του έσυρε και στη φωτιά ν’ εμπήκε,

έκοψε Τούρκους άπειρους κι’ εφτά μπουλουκμπασάδες.

Πλην το σπαθί του έσπασε ν’απάν’ από τη χούφτα

κι’ έπεσ’ ο Διάκος ζωντανός εις των εχθρών τα χέρια.

Χίλιοι τον πήραν απ’ εμπρός και δυο χιλιάδες πίσω.

Κι’ Ομέρ Βριώνης μυστικά στο δρόμο τον ερώτα:

– Γένεσαι Τούρκος, Διάκο μου, την πίστη σου ν’ αλλάξης,

να προσκυνάς εις το τζαμί, την εκκλησιά ν’ αφήσης;

Κι’ εκείνος τ’ απεκρίθηκε και με θυμό του λέει:

-Πάτε κι’ εσείς και’ η πίστη σας, μουρτάτες να χαθήτε,

εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θελ’ απεθάνω.

Αν θέλετε χίλια φλωριά και χίλιους μαχμουτιέδες,

μόνο πέντ’ έξι ημερών ζωή να μου χαρίστε,

όσο να φτάσ’ ο Οδυσσεύς και ο Θανάσης Βάγιας.

Σαν τ’ άκουσ’ ο Χαλίλμπεης με δάκρυα φωνάζει:

-Χίλια πουγγιά σας δίνω ‘γω κι’ ακόμα πεντακόσια,

το Διάκο να χαλάσετε, το φοβερό τον κλέφτη,

ότι θα σβήση την Τουρκιά και όλο το Δοβλέτι.

Το Διάκο τον επήρανε και στο σουβλί τον βάλαν,

Ολόρθο τον εστήσανε, κι’ αυτός χαμογελούσε.

Την πίστη τους τους έβριζε, τους έλεγε μουρτάτες.

– Εμέν’ αν εσουβλίσετε , ένας Γραικός εχάθη

ας είν’ καλά ο Οδυσσεύς κι’ ο καπιτάν Νικήτας,

αυτοί θα κάψουν την Τουρκιά κι’ όλο σας το Δοβλέτι.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Άπαντα για τον Αθανάσιο Διάκο, συλλ. έργο, Αθήνα, 2009

Βακαλόπουλος Α., *Νέα Ελληνική Ιστορία 1204 – 1985*, Θεσσαλονίκη, 2005

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, συλλ. έργο, ΙΒ’ τομ. (1821-1830), Αθήνα 2000

Κωνσταντάρας Κ., *Τα πρόσωπα του 1821*, τομ. Α’, Αθήνα, 2021

Πηγή: pemptousia.gr